

An Foghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

TORTHAÍ FOGLAMA

Forbraíonn leanáí coincheapa, meonta agus scileanna maidir le:

- Rannpháirtíocht, éisteacht agus aird (Teanga ó Bhéal)
- Seicheamhú agus achoimriú (Léitheoireacht)
- Rannpháirtíocht (Scríbhneoireacht)

Tugtar sainmhíniú ar an bhfoghlaim chomhtháite ábhar agus teangacha (FCÁT) mar 'chur chuige oideachasúil, défhócasaithe ina n-úsáidtear teanga eile chun inneachar agus teanga araon a fhoghlaim agus a mhúineadh' (Coyle, Hood agus March, 2010, Ich. I). Tá i gceist léi ábhar curaclaim eile, nó gnéithe d'ábhar eile, a mhúineadh tríd an dara teanga, nach í teanga dhúchais an fhoghlaimeora í (an Ghaeilge sa chás áirithe seo). Tá an treoir seo dirithe ar ghnéithe d'ábhar curaclaim a mhúineadh trí mheán na Gaeilge i scoileanna ina múintear trí mheán an Bhéarla go

hiondúil. Aithnítear san Eoraip agus go hidirnáisiúnta go mbíonn torthaí maithe ar FCÁT mar chur chuige i leith na foghlama teanga. Éiríonn go maith le FCÁT i mbunscoileanna Éireannacha go háirithe toisc go múineann gach múinteoir bunscoile an Ghaeilge.

Léiríonn fianaise thaighde gur éifeachtaí a bhíonn an fhoghlaim teanga nuair a thugtar fúithi i gcomhar le hinneachar a fhoghlaim in ábhar eile seachas an teanga atá á foghlaim. Tá sé cruthaithe go gcuireann FCÁT le hoilteacht teanga na ndaltaí, gan dochar a dhéanamh dá gcéad teanga, ná don chaoi a n-éiríonn leo leis an réimse ábhair atá á mhúineadh. Cuireann FCÁT ar chumas foghlaimeoirí teacht i dteagmháil leis an teanga i gcomhthéacs agus úsáid a bhaint aisti le haghaidh fíorchumarsáide.

Leagtar béim in FCÁT ar an tábhacht a bhaineann le hinneachar an ábhair a fhoghlaim agus ní ar chruinneas gramadaí sa sprioctheanga. Is í an teanga an bealach foghlama i gcás FCÁT.

Tá i gceist le FCÁT ábhar curaclaim eile, nó gnéithe d'ábhar eile, a mhúineadh tríd dhara teanga, nach í teanga dhúchais an fhoghlaimeoira í. Tá aibhsithe sa treoir chleachtais seo nithe tábhachtacha is gá a choinneáil i gcuimhne agus FCÁT á chur i bhfeidhm sa chás go múintear ábhar tríd mheán na Gaeilge i scoileanna inarb é an Béarla an teanga teagasc.

An Foghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

Nithe tábhachtacha maidir le glacadh le FCÁT mar chur chuige

Don leanbh

Ní mór cumarsáid a dhéanamh i dteanga chun í a shealbhú. Is dá bhrí sin go gcaithfidh leanaí atá ag foghlaim trí FCÁT deiseanna rialta a bheith acu cumarsáid a dhéanamh trí mheán na Gaeilge. Cé go n-úsáidfidh leanaí a dteanga dhúchais ar dtús, tosóidh siad ag úsáid na sprioctheanga de réir a chéile le himeacht ama, de réir mar a éireoidh siad níos muiníní agus níos cumasaí sa teanga. Is tábhachtach an rud é (mar an gcéanna le haon teanga a fhoghlaim) nach ndéantar na leanaí a cheartú arís is arís eile, rud ar féidir leis meon diúltach a chothú i leith na teanga.

Tá an Idirtheanga (nuair a úsáideann an leanbh idir an Béarla agus an Ghaeilge san abairt chéanna) go hiomlán inghlactha agus is é fírinne an scéil nach ndéanann sí aon dochar d'foghlaim na sprioctheanga, ach cabhraíonn leis na leanaí struchtúir agus focail teanga a thuiscent agus a úsáid. Glahtar leis go ndéanann leanaí fíoriarracht struchtúir agus focail na sprioctheanga a úsáid.

Don mhúinteoir

Ó thaobh an mhúinteora de, seans nach bhfuil taithí aige/aici ar ábhar eile a mhúineadh trí mheán na Gaeilge. Tá dúshláin áirithe ag baint leis sin. Sa chomhthéacs seo, b'fhéidir go n-éireoidh an múinteoir mífhaoighneach nuair nach mbeidh sé/sí in ann é/í féin a chur in iúl mar a chuirfeadh ina t(h)eanga dhúchais. Bíodh sin mar atá, is féidir leis an múinteoir glacadh leis go bhfuil sé/sí féin ag foghlaim chomh maith agus focal nó dhó Béarla a úsáid ina c(h)uid cainte ar dtús. Seans nach mbeidh sé/sí in ann an ceacht iomlán a mhúineadh trí mheán na Gaeilge ach an oiread, rud atá inghlactha freisin. Is féidir leis an múinteoir idir an Ghaeilge agus an Béarla a úsáid ar bhonn céimnithe go dtí go mbeidh leibhéal áirithe bainte amach aige/aici agus go mbeidh sé/sí ar a c(h)ompord an chuid is mó den cheacht a mhúineadh trí mheán na Gaeilge.

An Fhoghlaím Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

Ábhar a roghnú atá oiriúnach do FCÁT

Agus ábhar á roghnú atá oiriúnach do FCÁT, seans go mbeidh na pointí seo a leanas cabhrach.

- Is féidir le múinteoirí machnamh ar ábhair a mbíonn deiseanna cumarsáide ag gabháil leo. Seans go mbeadh i gceist leis sin leanaí ag comhrá go nádúrtha lena chéile, fadhb a réiteach le chéile, brí a chur in iúl nó pointe a dhéanamh le leanbh eile, gan gá don mhúinteoir socrú foghlama teanga ar leith a chur ar bun.
- Ní foláir do mhúinteoirí machnamh ar na hábhair a bheidís féin ar a gcompord a mhúineadh trí mheán na Gaeilge.
- Seans go mbeidh ar mhúinteoirí machnamh ar an gcaoi a ndéanfaidh na leanaí cumarsáid tríd an teanga, ní hamháin sa teanga. Cé go bhfoghlaimeoídh na leanaí téarmeolaíocht i nGaeilge a bhaineann le hábhair ar leith, foghlaimeoídh siad cén chaoi cumarsáid a dhéanamh agus feidhmiú i nGaeilge san ábhar sin chomh maith.

- Le glacadh le cur chuige sa scoil uile i leith FCÁT, caithfear ábhar oiriúnach a roghnú le múineadh trí mheán na Gaeilge. Caithfidh na múinteoirí plé a dhéanamh ar cé chomh toilteanach is atá siad páirt a ghlacadh sa chur chuige, leis. I measc na nithe eile is gá a chur faoi chaibidil i ndáil lena leithéid de chur chuige tá teanga agus tógáil coincheap san ábhar roghnaithe ar gach leibhéal ranga.

An Foghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

FCÁT a thabhairt isteach: nithe tábhachtacha le tabhairt faoi deara

- Ní mór breathnú ar an bhfoghlaim teanga in FCÁT trí thagairt don dá chineál friotail atá léirithe thíos. Tá tábhacht nach beag ag baint leis an dea-phleanáil i gcás an dá chineál friotail le go n-éireoidh le daingniú na foghlama teanga.
- I. Friotal atá riachtanach don ábhar: Is éard atá i gceist leis seo ná an friotal atá riachtanach i dtaca leis na topaicí atá sna ceachtanna, m.sh., le saolré an fhroga a mhúineadh, bheadh ar an múinteoir focal a bhaineann go sonrach leis an topaicí airithe sin a mhúineadh, amhail ubh, torbán, frog, srl.
 2. Friotal atá comhoiriúnach leis an ábhar: Is éard atá i gceist leis seo ná an friotal níos ginearálta a theastaíonn ó foghlaimeoirí agus iad ag foghlaim faoi thropaic. Seans go mbeadh a leithéid de fhriotal ábhartha agus iad ag foghlaim faoi thropaicí eile nó b'fhéidir go mbeadh sé ar eolas acu cheana féin, m.sh., i gcás shaolré an fhroga, seans go n-úsáidí friotal ar nós ‘ansin’, ‘tar éis tamall’, agus ‘faoi dheireadh’.

Is fiú roinnt prionsabal a bhaineann le múineadh an cheachta a thabhairt faoi deara.

- (i) Ar dtús, d'fhéadfadh na múinteoirí glacadh le ceisteanna ó dhaltaí i mBéarla ach freagra a thabhairt orthu i nGaeilge shimplí.
- (ii) San fhadtéarma, d'fhéadfadh múinteoirí ceisteanna a chuir daltaí i mBéarla a rá ar bhealach eile i nGaeilge.
- (iii) Ba chóir plé i mBéarla idir daltaí a cheadú ar dtús chomh maith, ach ba chóir na daltaí a spreagadh chun Gaeilge a úsáid de réir a chéile.
- (iv) Tá an ghrúpobair agus an obair i mbeirteanna ríthábhachtach i dtaobh cumarsáid a spreagadh agus a éascú trí mheán na teanga
- (v) Ba chóir na focail agus na struchtúir theanga nua atá ag teastáil i dtaca leis an rang inneachair a mhúineadh agus a threisiú sa rang teanga. Níor chóir go mbeadh na leanaí ag teacht i dteagmháil leis an sprioctheanga den chéad uair sa rang inneachair. Cuirfear leis an bhfoghlaim teanga i ngach uile rang má dhéantar dea-phleanáil roimh ré.
- (vi) B'fhéidir go gcaithfear an fhainsnéis atá le múineadh a shimplíú sa sprioctheanga agus a léiriú ar bhealach a n-éascaíonn do na foghlaimeoirí í a thuisint. Tá cairteacha, léaráidí, líníochtaí, turgnaimh theagmhálacha, mar aon le coincheapa agus téarmeolaíocht thábhachtach a tharraingt, ar na straitéisí FCÁT is minice úsáid (Mehisto et al., 2008: 11).

An Fhoghlaím Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

- (vii) Tá an scafallfhoghlaím an-tábhachtach ar fad in FCÁT, agus ba chóir aird a thabhairt ar riachtanais éagsúla na leanaí le hidirdhealú a dhéanamh eatarthu.

Eagraithe grafacha

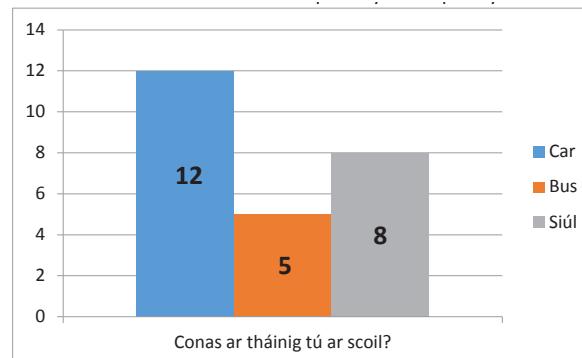
Is féidir leas a bhaint as eagraí grafach le faisnéis a chur i láthair d'fhoghlaimeoirí, atá ag foghlaim na dara teanga, ar bhealach a chuireann lena gcuid scileanna tuisceana teanga. Is féidir iad a úsáid i ranganna inneachair ar roinnt bealaí éagsúla, mar atá le feiceáil sna samplaí faoi iamh. Is féidir leo an t-ord ina dtiteann imeachtaí amach i scéal a léiriú, faisnéis a rangú, cosúlachtaí agus éagsúlachtaí a léiriú, srl. Is féidir iad a úsáid ag pointí difriúla le linn ceachta le hathchuimhne a éascú, le naisc a chruthú agus le hachoirimre a dhéanamh ar fhaisnéis. Is féidir le heagraithe grafacha a bheith ina scafall d'fhoghlaimeoirí de réir mar a fhorbraíonn siad a gcuid scileanna sa dara teanga. Is iomaí eagraí grafach atá le fáil ach cuardach lena n-aghaidh ar an Idirlíon.

Eagraithe grafacha le húsáid i gceachtanna FCÁT

1. Is féidir amlíne a úsáid le himeachtaí i scéal a leagan amach in ord croineolaíoch.

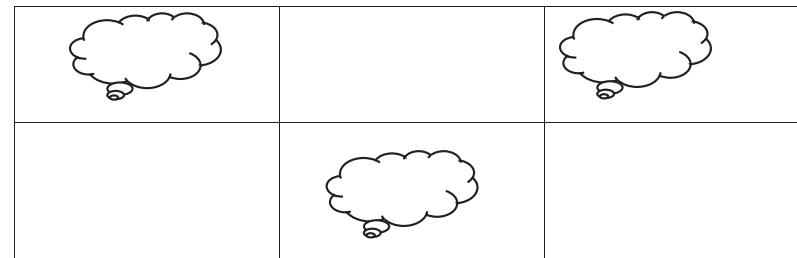
2. Is féidir barrachairt a úsáid le cainníocht nó minicíocht a léiriú

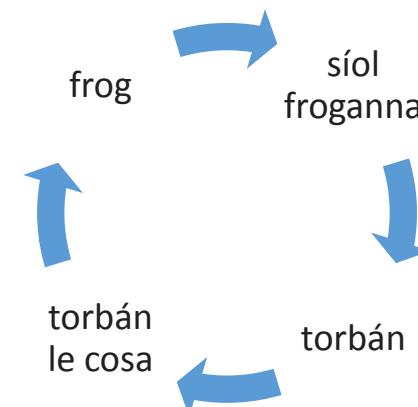
3. Is úsáideach an rud é an tábla le faisnéis a rangú.

Ainm	Aois	Rang
Séan	11	Rang a Cúig
Máire	8	Rang a Dó

4. Is féidir scéalchlár a úsáid le himeachtaí éagsúla a phleanáil i scéal. Is féidir bolgáin chainte a úsáid le caint a chur in iúl nó bolgáin smaoinimh a úsáid le smaointe a léiriú.

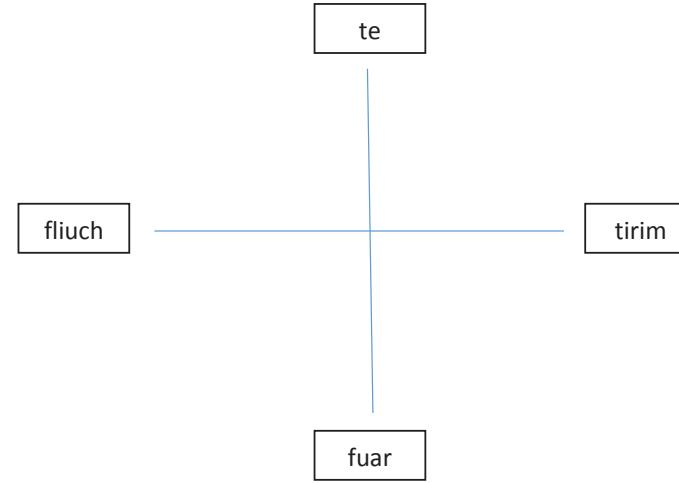

5. Is féidir timthriall a úsáid le himeachtaí a tharlaíonn arís is arís eile a léiriú ar bhealach léaráideach, m.sh., saolré ainmhí. D'fhéadfaí cur lena leithéid de léaráid ach íomhánna lipéadaithe a chur léi.

Eagraithe grafacha le húsáid i gceachtanna FCÁT

6. Léiríonn ceathrú an nasc atá ann idir athróga difriúla.

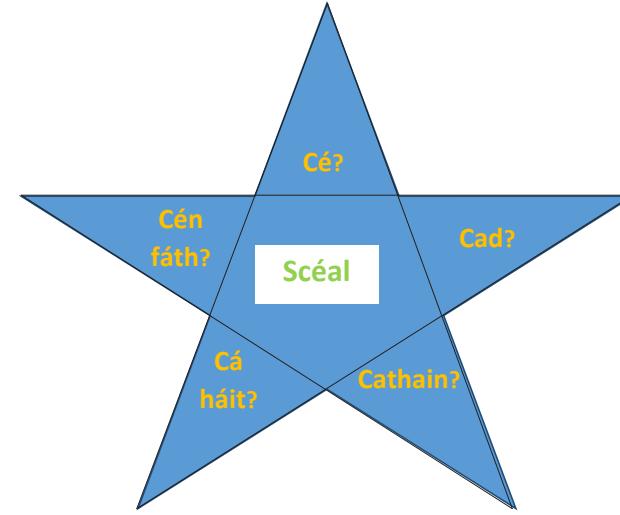

7. Is féidir T-chairteacha a úsáid le dhá athróg chontrártha a thaispeáint, amhail buntáistí agus míbhuntáistí nó argóintí ar son an rúin agus ina choinne i gcás díospóireachta.

Is maith liom	Ní maith liom

8. Is féidir le cruth réalta ina bhfuil ceisteanna ar nós Cé?

Cén fáth? Céard? Cathain? Cén áit? cabhrú le leanáí cuimhneamh siar ar ar tharla i scéal nó le scéal dá gcuid féin a chumadh.

An Fhoghlaím Chomhtháite Ábhar agus Teangacha (FCÁT)

Tagairtí

- Cenoz, J., Genesee, F., agus Gorter, D. (2014). Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward. *Applied Linguistics*, 35(3), 243-262.
- Coyle, D. (2013). Listening to learners: an investigation into ‘successful learning’ across CLIL contexts. *International journal of bilingual education and bilingualism*, 16(3), 244-266.
- Coyle, D., Hood, P., agus Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and language integrated learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- de Zarobe, Y. R. (2013). CLIL implementation: from policy-makers to individual initiatives. *International journal of bilingual education and bilingualism*, 16(3), 231-243.
- Harris, J., agus Mac Giollabhuí, S. (1998c). *Lean den ealaín! Ealaín trí Ghaeilge do na gnáthscoileanna: Lámhleabhar an mhúinteora*. Baile Átha Cliath: Institiúid Teangeolaíochta Éireann.
- Harris, J., agus Ó Duibhir, P. (2011). *Múineadh Éifeachtach Teangacha: Sintéis ar thaighde*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle Náisiúnta Curaclam agus Measúnachta.
- Jiménez Catalán, R. M., agus de Zarobe, Y. R. (2009). The receptive vocabulary of EFL learners in two instructional contexts: CLIL versus non-CLIL instruction. In Y. R. de Zarobe agus R. M. Jiménez Catalán (Eag.), *Content and language integrated learning: Evidence from research in Europe* (lgh. 81-92). Briostó: Multilingual Matters.

Lyster, R. (2007). *Learning and teaching languages through content: A counterbalanced approach* (Imleabhar 28). Amstardam: John Benjamins.

Ting, Y.-L.T. (2010). CLIL appeals to how the brain likes its information: Examples from CLIL-(neuro)science. *International CLIL Research Journal*, 1(3), 3-18.